

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

Pangunahing Pamantayan ng Bawat Yugto (Key Stage Standards):

K – 3	4 – 6	7 – 10
Naipamamalas ang panimulang pag-unawa at pagpapahalaga sa sarili, pamilya, paaralan, at komunidad, at sa mga batayang konsepto ng pagpapatuloy at pagbabago, distansya at direksyon gamit ang mga kasanayan tungo sa malalim ng pag-unawa tungkol sa sarili at kapaligirang pisikal at sosyo-kultural, bilang kasapi ng sariling komunidad at ng mas malawak na lipunan	Naipamamalas ang mga kakayahan bilang batang produktibo, mapanagutan at makabansang mamamayang Pilipino gamit ang kasanayan sa pagsasaliksik, pagsisiyasat, mapanuring pag-iisip, matalinong pagpapasya, pagkamalikhain, pakikipagkapwa, likas-kayang paggamit ng pinagkukunang-yaman at pakikipagtalastasan at pag-unawa sa mga batayang konsepto ng heograpiya, kasaysayan, ekonomiya, pamamahala, sibika at kultura tungo sa pagpapanday ng maunlad na kinabukasan para sa bansa.	Naipamamalas ang mga kakayahan bilang kabataang mamamayang Pilipino na mapanuri, mapagnilay, malikhain, may matalinong pagpapasya at aktibong pakikilahok, makakalikahan, mapanagutan, produktibo, makatao at makabansa, na may pandaigdigang pananaw gamit ang mga kasanayan sa pagsisiyasat, pagsusuri ng datos at iba't ibang sanggunian, pagsasaliksik, mabisang komunikasyon at pag-unawa sa mga batayang konsepto ng heograpiya, kasaysayan, ekonomiya, politika at kultura tungo sa pagpapanday ng maunlad na kinabukasan para sa bansa.

Pamantayan sa Bawat Baitang/ Antas (Grade Level Standards):

Baitang	Pamantayan sa Pagkatuto
K	Naipamamalas ang panimulang pag-unawa sa pagkilala sa sarili at pakikipag-ugnayan sa kapwa bilang pundasyon sa paglinang ng kamalayan sa kapaligirang sosyal.
1	Naipamamalas ang kamalayan at pag-unawa sa sarili bilang kasapi ng pamilya at paaralan at pagpapahalaga sa kapaligirang pisikal gamit ang konsepto ng pagpapatuloy at pagbabago, interaksyon, distansya at direksyon tungo sa pagkakakilanlan bilang indibidwal at kasapi ng pangkat ng lipunan.komunidad.
2	Naipamamalas ang kamalayan, pag-unawa at pagpapahalaga sa kasalukuyan at nakaraan ng kinabibilangang komunidad, gamit ang konsepto ng pagpapatuloy at pagbabago, kapangyarihan, pamumuno at pananagutan, pangangailangan at kagustuhan, pagkakilanlan, mga simpleng konseptong heograpikal tulad ng lokasyon at pinagkukunang-yaman at ng mga saksi ng kasaysayan tulad ng tradisyong oral at mga labi ng kasaysayan.
3	Naipamamalas ang malawak na pag-unawa at pagpapahalaga ng mga komunidad ng Pilipinas bilang bahagi ng mga lalawigan at rehiyon ng bansa batay sa (a) katangiang pisikal (b) kultura; (c) kabuhayan; at (d) pulitikal, gamit ang malalim na konsepto ng pagpapatuloy at pagbabago, interaksyon ng tao at kapaligirang pisikal at sosyal.

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

Baitang	Pamantayan sa Pagkatuto
4	Naipagmamalaki ang pagka- Pilipino at ang bansang Pilipinas na may pagpapahalaga sa pagkakaiba-iba ng mga kulturang Pilipino batay sa paggamit ng mga kasanayan sa heograpiya, pag-unawa sa kultura at kabuhayan, pakikilahok sa pamamahala at pagpapahalaga sa mga mithiin ng bansang Pilipinas.
5	Naipamamalas ang pag-unawa at pagpapahalaga sa pagkakabuo ng kapuluan ng Pilipinas at mga sinaunang lipunan hanggang sa mga malalaking pagbabagong pang-ekonomiya at ang implikasyon nito sa lipunan sa simula ng ika-labing siyam na siglo, gamit ang batayang konsepto katulad ng kahalagahang pangkasaysayan (historical significance), pagpapatuloy at pagbabago, ugnayang sanhi at epekto tungo sa paglinang ng isang batang mamamayang mapanuri, mapagmuni, responsable, produktibo, makakalikasan, makatao at makabansa at may pagpapahalaga sa mga usapin sa lipunan sa nakaraan at kasalukuyan tungo sa pagpanday ng maunlad na kinabukasan para sa bansa.
6	Naipamamalas ang patuloy na pag-unawa at pagpapahalaga sa kasaysayan ng Pilipinas mula sa ika-20 siglo hanggang sa kasalukuyan, tungo sa pagbuo ng tiyak na pagkakakilanlan bilang Pilipino at mamamayan ng Pilipinas Naipamamalas ang malalim na pag-unawa sa kasaysayan ng Pilipinas base sa pagsusuri ng sipi ng mga piling primaryang sangguniang nakasulat, pasalita, awdyo-biswal at kumbinasyon ng mga ito, mula sa iba-ibang panahon, tungo sa pagbuo ng makabansang kaisipan na siyang magsisilbing basehan ng mas malawak na pananaw tungkol sa mundo
7	Naipamamalas ang malalim na pag-unawa at pagpapahalaga sa kamalayan sa heograpiya , kasaysayan, kultura, lipunan, pamahalaan at ekonomiya ng mga bansa sa rehiyon tungo sa pagbubuo ng pagkakakilanlang Asyano at magkakatuwang na pag-unlad at pagharap sa mga hamon ng Asya
8	Naipamamalas ang malalim na pag-unawa at pagpapahalaga sa sama-samang pagkilos at pagtugon sa mga pandaigdigang hamon sa sangkatauhan sa kabila ng malawak na pagkakaiba-iba ng heograpiya, kasaysayan, kultura, lipunan, pamahalaan at ekonomiya tungo sa pagkakaroon ng mapayapa, maunlad at matatag na kinabukasan
9	Naipamamalas ang malalim na pag-unawa at pagpapahalaga sa mga pangunahing kaisipan at napapanahong isyu sa ekonomiks gamit ang mga kasanayan at pagpapahalaga ng mga disiplinang panlipunan tungo sa paghubog ng mamamayang mapanuri , mapagnilay, mapanagutan, makakalikasan, produktibo, makatarungan, at makataong mamamayan ng bansa at daigdig
10	Naipamamalas ang malalim na pag-unawa at pagpapahalaga sa mga kontemporaryong isyu at hamong pang-ekonomiya, pangkalikasan, pampolitika, karapatang pantao, pang-edukasyon at pananagutang sibiko at pagkamamamayan sa kinakaharap ng mga bansa sa kasalukuyang panahon gamit ang mga kasanayan sa pagsisiyasat, pagsusuri ng datos at iba't ibang sanggunian, pagsasaliksik, mapanuring pag-iisip, mabisang komunikasyon at matalinong pagpapasya

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

Saklaw at Daloy ng Kurikulum

Naipamamalas ang kamalayan bilang batang Pilipino sa katangian at bahaging ginagampanan ng tahanan, paaralan at pamayanan tungo sa paghubog ng isang mamamayang mapanagutan, may pagmamahal sa bansa at pagmamalasakit sa kapaligiran at kapwa.

Grado	Daloy ng Paksa	Deskripsyon	Tema
K	Ako at ang Aking kapwa	Pagkilala sa sarili at pakikipag-ugnayan sa kapwa bilang pundasyon sa paglinang ng kamalayan sa kapaligirang sosyal	1-2
1	Ako, ang Aking Pamilya at Paaralan	Ang sarili bilang kabahagi ng pamilya at paaralan tungo sa pagkakakilanlan bilang indibidwal at kasapi ng komunidad, gamit ang konsepto ng pagpapatuloy at pagbabago, interaksyon distansya at direksyon at ang pagpapahalaga sa kapaligirang pisikal at paaralan	1-3
2	Ang Aking Komunidad, Ngayon at Noon	Pag-unawa sa kasalukuyan at nakaraan ng kinabibilangang komunidad, gamit ang konsepto ng pagpapatuloy at pagbabago, interaksyon, pagkakasunod-sunod ng pangyayari, mga simpleng konseptong heograpiyal tulad ng lokasyon at pinagkukunang yaman, at konsepto ng mga saksi ng kasaysayan tulad ng tradisyon oral at mga labi ng kasaysayan	1-5
3	Ang Mga Lalawigan sa Aking Rehiyon	Pag-unawa sa pinagmulan at pag-unlad ng sariling lalawigan at rehiyon kasama ang aspektong pangkultura, pampulitika, panlipunan at pangkabuhayan gamit ang malalim na konsepto ng pagpapatuloy at pagbabago, interaksyon ng tao at kapaligirang pisikal at sosyal	1-6
4	Ang Bansang Pilipinas	Pagpapahalaga sa pambansang pagkakakilanlan at ang mga kontribosyon ng bawat rehiyon sa paghubog ng kulturang Pilipino at pambansang pag-unlad gamit ng mga kasanayan sa heograpiya, pag-unawa sa kultura at kabuhayan, pakikilahok sa pamamahala at pagpapahalaga sa mga mithiin ng bansang Pilipinas.	1-6
5	Pagbuo ng Pilipinas bilang Nasyon	Pagkakabuo ng kapuluan ng Pilipinas at mga sinaunang lipunan hanggang sa simula ng ika-20 siglo gamit ang batayang konseptong katulad ng kahalagahang pangkasaysayan (historical significance), pagbabago, pag-unlad at pagpapatuloy.	1-6
6	Mga Hamon at Tugon sa Pagkabansa	Ang Pilipinas sa harap ng mga hamon at tugon ng ika-20 siglo hanggang sa kasalukuyan tungo sa pagbuo ng tiyak na pagkakakilanlang Pilipino at matatag na pagkabansa (strong nationhood)	1-6
7	Araling Asyano	Pag-unawa at pagpapahalaga sa kamalayan sa heograpiya, kasaysayan, kultura, lipunan, pamahalaan at ekonomiya ng mga bansa sa rehiyon tungo sa pagbuo ng pagkakakilanlang Asyano at magkakatuwang na pag-unlad at pagharap sa mga hamon ng Asya	1-7

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

Grado	Daloy ng Paksa	Deskripsyon	Tema
8	Kasaysayan ng Daigdig	Pag-unawa at pagpapahalaga sa sama-samang pagkilos at pagtugon sa mga pandaigdigang hamon sa sangkatauhan sa kabila ng malawak na pagkakaiba-iba ng heograpiya, kasaysayan, kultura, lipunan, pamahalaan at ekonomiya tungo sa pagkakaroon ng mapayapa, maunlad at matatag na kinabukasan.	1-7
9	Ekonomiks	Pag-unawa sa mga pangunahing kaisipan at napapanahong isyu sa ekonomiks gamit ang mga kasanayan at pagpapahalaga ng mga disiplinang panlipunan tungo sa paghubog ng mamamayang mapanuri, mapagnilay, mapanagutan, makakalikasan, produktibo, makatarungan, at makataong mamamayan ng bansa at daigdig	1-7
10	Mga Kontemporaryong Isyu	Pag-unawa at pagpapahalaga sa mga kontemporaryong isyu at hamong pang-ekonomiya, pangkalikasan, pampolitika, karapatang pantao, pang-edukasyon at pananagutang sibiko at pagkamamamayan sa kinakaharap ng mga bansa sa kasalukuyang panahon gamit ang mga kasanayan sa pagsisiyasat, pagsusuri ng datos at iba't ibang sanggunian, pagsasaliksik, mapanuring pag-iisip, mabisang komunikasyon at matalinong pagpapasya	1-7

BILANG NG ORAS SA PAGTUTURO: 10 weeks/quarter; 4 quarters/year

Grade	Time Allotment
1-2	30 min/day x 5 days
3-6	40 min/day x 5 days
7-10	3 hrs/week

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

NILALAMAN <i>(Content)</i>	PAMANTAYANG PANGNILALAMAN <i>(Content Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGGANAP <i>(Performance Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGKATUTO <i>(Learning Competencies)</i>	CODE	LEARNING MATERIALS
			<p>proyekto ng pamahalaan na nagtataguyod ng mga karapatan ng mamamayan</p>		<p>Education Project). 2001. Pp. 3-31</p> <p>2. Alamin Mo Ang Iyong Karapatan (Philippines Nonformal Education Project). 2001. pp. 4-33</p> <p>3. Karapatan Mo, Alamin Mo (Philippines Nonformal Education Project). 1998. pp. 4</p> <p>4. Mga Karapatan ng Manggagawa (Philippines Nonformal Education Project). 1998. pp. 4-30</p>
			<p>8. Nakapagsusulat ng sanaysay tungkol sa pagka-Pilipino at sa Pilipinas bilang bansa</p>	AP4KPB-IVj-8	<p>1. PRODED Learning Guide in Sibika at Kultura: Ako Ay Pilipino 2. 2000. pp. 1-8</p> <p>2. PRODED Learning Guide in Sibika at Kultura: Pilipinas, Saan Ka? 3. 2000. pp. 3-5</p> <p>3. * Pagsibol ng Lahing Pilipino 2. 2003. pp. 12</p> <p>4. * Sibika at Kultura 3. 2000. pp. 143</p> <p>5. * Pilipinas: Bansang Papaunlad 6. 2000. pp. 35</p>

BAITANG 5

PAMANTAYAN SA PAGKATUTO: Naipamamalas ang pag-unawa at pagpapahalaga sa pagkakabuo ng kapuluan ng Pilipinas at mga sinaunang lipunan hanggang sa mga malalaking pagbabagong pang-ekonomiya at ang implikasyon nito sa lipunan sa simula ng ika-labing siyam na siglo, gamit ang batayang konsepto katulad ng kahalagahang pangkasaysayan (historical significance), pagpapatuloy at pagbabago, ugnayang sanhi at epekto tungo sa paglinang ng isang batang mamamayang mapanuri, mapagmuni, responsable, produktibo, makakalikasan, makatao at makabansa at may pagpapahalaga sa mga usapin sa lipunan sa nakaraan at kasalukuyan tungo sa pagpanday ng maunlad na kinabukasan para sa bansa.

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

NILALAMAN <i>(Content)</i>	PAMANTAYANG PANGNILALAMAN <i>(Content Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGGANAP <i>(Performance Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGKATUTO <i>(Learning Competencies)</i>	CODE	LEARNING MATERIALS
UNANG MARKAHAN - Ang Pinagmulan ng Lahing Pilipino					
<p>A. Ang Kinalalagan ng Aking Bansa</p> <p>Batayang heograpiya</p> <p>1. Absolute na lokasyon gamit ang mapa</p> <p> 1.1 Prime meridian, International Date Line, Equator, North and South Poles, Tropics of Cancer and Capricorn at Arctic and Antarctic Circles</p> <p> 1.2 Likhang guhit</p> <p>2. Relatibong lokasyon</p> <p>3. Klima at panahon</p>	<p><i>Ang mag-aaral ay...</i></p> <p>naipamamalas ang mapanuring pag-unawa at kaalaman sa kasanayang pangheograpiya, ang mga teorya sa pinagmulan ng lahing Pilipino upang mapahalagahan ang konteksto ng lipunan/ pamayanan ng mga sinaunang Pilipino at ang kanilang ambag sa pagbuo ng kasaysayan ng Pilipinas</p>	<p><i>Ang mag-aaral ay...</i></p> <p>naipamamalas ang pagmamalaki sa nabuong kabihasan ng mga sinaunang Pilipinogamit ang kaalaman sa kasanayang pangheograpikal at mahahalagang konteksto ng kasaysayan ng lipunan at bansa kabilang ang mga teorya ng pinagmulan at pagkabuo ng kapuluan ng Pilipinas at ng lahing Pilipino</p>	<p>1. Nailalarawan ang lokasyon ng Pilipinas sa mapa</p> <p>1.1 Natutukoy ang kinalalagan ng Pilipinas sa mundo gamit ang mapa batay sa "absolute location" nito (longitude at latitude)</p> <p>1.2 Natutukoy ang relatibong lokasyon (relative location) ng Pilipinas batay sa karatig bansa na nakapaligid dito gamit ang pangunahin at pangalawang direksyon</p>	<p>AP5PLP-Ia-1</p>	<p>1. MISOSA 4 Lessons 1,2,3,6,8</p> <p>2. MISOSA 6 Lesson 11-14</p> <p>3. Pilot School MTB-MLE (Grade 3 –2nd quarter)</p> <p>4. Pilot School MTB-MLE Lesson 1 (Grade 3 – 1st quarter)</p> <p>5. EASE I Module 2</p> <p>6. * Sibika at Kultura 3. 2000. pp.25-27</p> <p>7. * HEKASI para sa mga Batang Pilipino 4. 2000. pp.1-53</p> <p>8. * Pilipinas: Bansang Papaunlad 6. 2000. pp.59-68</p> <p>9. PRODED Learning Guide in Heograpiya, Kasaysayan at Sibika. Mga Guhit Latitud 4. 2001. pp. 1-21</p> <p>10. PRODED Learning Guide in Heograpiya, Kasaysayan at Sibika. Ang Grid 4. 2001. pp.1-21</p> <p>11. * Ang Bayan Kong Mahal 6. 1999. pp. 72-76</p> <p>12. * Pilipino Ako, Pilipinas Ang Bayan Ko 3. 1999. pp. 9-11</p>

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

NILALAMAN <i>(Content)</i>	PAMANTAYANG PANGNILALAMAN <i>(Content Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGGANAP <i>(Performance Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGKATUTO <i>(Learning Competencies)</i>	CODE	LEARNING MATERIALS
					13. * Pilipinas: Ang Ating Bansa 3. 1999. pp. 3 14. * Pagsibol ng Lahing Pilipino, Batayang Aklat 3. 1997. pp. 3, 13-15 15. * Ang Bayan Kong Mahal 4. 1999. pp. 13-14, 31-32 16. * Pilipinas: Bansang Papaunlad 4. 2000. pp. 55-65
			2. Nailalarawan ang klima ng Pilipinas bilang isang bansang tropikal ayon salokasyon nito sa mundo 2.1 Natutukoy ang mga salik na may kinalaman sa klima ng bansa tulad ng temperatura, dami ng ulan, humidity 2.2 Naipaliliwanag ang pagkakaiba ng panahon at klima sa iba't ibang bahagi ng mundo 2.3 Naiugnay ang uri ng klima at panahon ng bansa ayon sa lokasyon nito sa mundo	AP5PLP-Ib-c-2	1. MISOSA 4 Lesson 9-11 2. Pilot School MTB-MLE Lesson 1 (Grade 3 – 1 st quarter) 3. EASE I Module 2 4. * HEKASI para sa mga Batang Pilipino 4. 2000. pp.57-60 5. * Pilipinas:Bansang Papaunlad 6. 2000. pp.69-72 6. * Ang Bayan Kong Mahal 6. 1999. pp. 76-82 7.* Pilipino Ako, Pilipinas Ang Bayan Ko 3. 1999. pp. 31-33 8.* Pilipinas: Ang Ating Bansa 3. 1999. pp. 36-39 9.* Pagsibol ng Lahing Pilipino 3. 1997. pp. 37-43 10. * Ang Bayan Kong

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

NILALAMAN <i>(Content)</i>	PAMANTAYANG PANGNILALAMAN <i>(Content Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGGANAP <i>(Performance Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGKATUTO <i>(Learning Competencies)</i>	CODE	LEARNING MATERIALS
					Mahal 3. 1998. pp. 43-46 11. * Sibika at Kultura 3. 1997. pp. 36-40 12. * Ang Bayan Kong Mahal 4. 1999. pp. 32-48
			3. Naipaliliwanag ang katangian ng Pilipinas bilang bansang archipelago	AP5PLP-Ic-3	1. EASE I Module 2. 2. * Pilipinas:Bansang Papaunlad 6. 2000. pp.64-68 3. * HEKASI para sa mga Batang Pilipino 4. 2000. pp.53-54 4. PRODED Learning Guide in Sibika at Kultura: Kapuluan 3. 2000. pp.1-10 5. PRODED Learning Guide in Sibika at Kultura. Pulo at Kapuluan, Mahalaga 3. 2000. pp.1-13 6. PRODED Learning Guide in Sibika at Kultura. Pulo 3. 2000. pp.1-7 7. * Pilipino Ako, Pilipinas Ang Bayan Ko, Batayang Aklat 3. 1999. pp. 2-3 8. * Ang Bayan Kong Mahal 3. 1998. pp. 3
B. Pinagmulan ng Pilipinas at mga Sinaunang Kabihasanan			4. Naipaliliwanag ang teorya sa pagkakabuo ng kapuluan at pinagmulan ng Pilipinas	AP5PLP-Id-4	1. * Pilipinas, Isang Sulyap at Pagyakap I. 2006. pp.7-9

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

NILALAMAN <i>(Content)</i>	PAMANTAYANG PANGNILALAMAN <i>(Content Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGGANAP <i>(Performance Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGKATUTO <i>(Learning Competencies)</i>	CODE	LEARNING MATERIALS
Teorya ng pagkabuo ng Pilipinas			batay sa teoryang Vulkanismo at "Continental Shelf"		2. * Ang Bayan Kong Mahal 4. 1999. pp. 141-142
			5. Nakabubuo ng pansariling paninindigan sa pinakapanipaniwalang teorya ng pinagmulan ng lahing Pilipino batay sa mga ebidensiya 5.1 Natatalakay ang teorya ng pandarayuhan ng tao mula sa rehiyong Austronesyano 5.2 Natatalakay ang iba pang mga teorya tungkol sa pinagmulan ng mga unang tao sa Pilipinas 5.3 Nakasusulat ng maikling sanaysay (1-3 talata) ukol sa mga teoryang natutunan	AP5PLP-Ie-5	1. MISOSA 4 Lesson 37,43 2. OHSP Module 22 3. EASE I Module 3 4. * Pamana 5. 1999. pp. 3-7 5. * Sibika at Kultura 3. 2000. pp. 104-107 6. * HEKASI para sa mga Batang Pilipino 4. 2000. pp. 196-199 7.* Pilipinas: Bansang Papaunlad 6. 2000. pp.20-22 8.* Pagbabago I.1999. pp. 32-37 9.* Pilipino Ako, Pilipinas Ang Bayan Ko 3. 1999. pp. 77-80 10. * Pilipinas: Bansang Papaunlad 4. 2000. pp. 163-170
C. Mga Sinaunang Lipunang Pilipino 1. Organisasyong panlipunan: barangay at sultanato, mga uring panlipunan 2. Kabuhayan at kalakalan, mga kagamitan, konsepto ng pagmamamay-ari ng lupa, 3. Kultura: paniniwala,			6. Naipagmamalaki ang lipunan ng sinaunang Pilipino 6.1 Natatalakay ang mga uri ng lipunan sa iba't ibang bahagi ng Pilipinas 6.2 Naipaliliwanag ang ugnayan ng mga tao sa iba't ibang antas na bumubuo ng sinaunung lipunan 6.3 Natatalakay ang papel	AP5PLP-If-6	1. MISOSA 5 Lesson 1, 4 2. * Pamana 5. 1999. pp.8-37 3. * HEKASI para sa mga Batang Pilipino 4. 2000. pp. 214-216 4. * Pilipinas: Ang Ating Bansa 5. 2000. pp. 2-12, 17-31 5. * Pilipinas: Ang Ating Bansa 5. 2000. pp. 4-

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

NILALAMAN <i>(Content)</i>	PAMANTAYANG PANGNILALAMAN <i>(Content Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGGANAP <i>(Performance Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGKATUTO <i>(Learning Competencies)</i>	CODE	LEARNING MATERIALS
<p>tradisyon, iba't ibang uri at anyo ng sining at arkitektura</p> <p>4. Kagawiang panlipunan: pag-aaral, panliligaw, kasal, ugnayan sa pamilya</p>			<p>ng batas sa kaayusang panlipunan</p>		<p>9, 17-31</p> <p>6. * Pilipino Ako, Pilipinas ang Bayan Ko(Patnubay ng Guro) 5. 1999. pp. 1-11, 17-23</p> <p>7. * Pamana 5. 1999. pp. 8-36</p> <p>8. * Ang Bayan Kong Mahal 4. 1999. pp. 146-160</p> <p>9. * Pilipinas: Bansang Malaya 5. 1999. pp. 5-15</p>
			<p>7. Nasusuri ang kabuhayan ng sinaunang Pilipino</p> <p>7.1 Natatalakay ang kabuhayan sa sinaunang panahon kaugnay sa kapaligiran, ang mga kagamitan sa iba't ibang kabuhayan, at mga produktong pangkalakalan</p> <p>7.2 Natatalakay ang kontribusyon ng kabuhayan sa pagbuo ng sinaunang kabihasan</p>	<p align="center">AP5PLP-Ig-7</p>	<p>1. MISOSA 4 Lesson 3</p> <p>2. MISOSA 5 Lesson 8</p> <p>3. EASE I Module 4</p> <p>4. * Pamana 5.1999. pp. 8-37</p> <p>5. * HEKASI para sa mga Batang Pilipino 4. 2000. pp. 214-216</p> <p>6. * Pilipinas: Ang Ating Bansa 5. 2000. pp. 25-28</p> <p>7. * Ang Bayan Kong Mahal 5. 2000. pp. 24-35</p> <p>8. * Pilipino Ako, Pilipinas ang Bayan Ko(Patnubay ng Guro) 5. 1999. pp. 21-22</p> <p>9. * Pilipinas: Bansang Papaunlad 4. 2000. pp. 180-181</p> <p>10. * Pilipino Ako, Pilipinas</p>

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

NILALAMAN <i>(Content)</i>	PAMANTAYANG PANGNILALAMAN <i>(Content Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGGANAP <i>(Performance Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGKATUTO <i>(Learning Competencies)</i>	CODE	LEARNING MATERIALS
					Ang Bayan Ko(Batayang Aklat) 5. 1999. pp. 25-32 11. * Pilipinas: Bansang Malaya 5. 1999. pp. 30-40
			8. Naipaliliwanag ang mga sinaunang paniniwala at tradisyon at ang impluwensiya nito sa pang-araw-araw na buhay	AP5PLP-Ig-8	1. MISOSA 5 Lesson 7 2. * HEKASI para sa mga Batang Pilipino 4. 2000. pp. 214-216 3. * Pamana 5.1999. pp. 8-11 4. * Ang Bayan Kong Mahal 5. 1999. pp. 4-9 5. * Pilipino Ako, Pilipinas Ang Bayan Ko(Batayang Aklat) 5. 1999. pp. 3-8 6. * Ang Bayan Kong Mahal, Batayang Aklat 3. 1998. pp. 97-100 7. * Pilipinas: Bansang Papaunlad 4. 2000. pp. 174-178
			9. Naihahambing ang mga paniniwala noon at ngayon upang maipaliwanag ang mga nagbago at nagpapatuloy hanggang sa kasalukuyan	AP5PLP-Ih-9	MISOSA 5 Lesson 7
			10. 11. Natatalakay ang paglaganap ng relihiyong Islam sa ibang bahagi ng bansa.	AP5PLP-Ii-10	1. MISOSA 5 Lesson 7 2. EASE I Module 4 3. Pamana 5.1999. pp. 37-40 4. PRODED Learning Guide

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

NILALAMAN <i>(Content)</i>	PAMANTAYANG PANGNILALAMAN <i>(Content Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGGANAP <i>(Performance Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGKATUTO <i>(Learning Competencies)</i>	CODE	LEARNING MATERIALS
					in Heograpiya, Kasaysayan at Sibika. Ang Paglaganap ng Relihiyong Islam 5. 2003. pp. 1-11 5.* Pilipinas: Ang Ateng Bansa 5. 2000. pp. 9-12, 15-16 6.* Pilipino Ako, Pilipinas ang Bayan Ko, Patnubay ng Guro 5. 1999. pp. 12-13 7.* Pilipino Ako, Pilipinas Ang Bayan Ko (Batayang Aklat) 5. 1999. pp. 11-14
			12. Nasusuri ang pagkakaipareho at pagkakaiba ng kagawiang panlipunan ng sinaunang Pilipino sa kasalukuyan	AP5PLP-Ii-11	1.* Pamana 5.1999. pp.14-36 2.* Sibika at Kultura 3. 2000. pp. 112-116
			13. Nakakabuo ng konklusyon tungkol sa kontribusyon ng sinaunang kabihasnang sa pagkabuo ng lipunang at pagkakakilanlang Piliipino	AP5PLP-Ij-12	* Pilipinas: Bansang Papaunlad 6. 2000. pp.22
IKALAWANG MARKAHAN - Pamunuang Kolonyal ng Espanya (ika16 hangang ika 17 siglo)					
A. Konteksto at Dahilan ng Pananakop sa Bansa 1. Kahulugan at layunin ng kolonyalismo 2. Paghahati ng mundo sa pagitan ng Portugal at Espanya at mga paglalakbay ng Espanya	Naipamamalas ang mapanuring pag-unawa sa konteksto,ang bahaging ginampanan ng simbahan sa, layunin at mga paraan ng pananakopng Espanyolsa Pilipinas at ang epekto ng mga ito sa lipunan.	Nakapagpapahayag ng kritikal na pagsusuri at pagpapahalaga sa konteksto at dahilan ng kolonyalismong Espanyol at ang epekto ng mga paraang pananakop sa katutubong populasyon	1. Natatalakay ang kahulugan ng kolonyalismo at ang konteksto nito kaugnay sa pananakop ng Espanya sa Pilipinas	AP5PKE-IIa-1	1. EASE I Module 5 2. * Pamana5.1999.pp. 66-70 3. * Pilipinas: Bansang Papaunlad 6. 2000. pp.219-220
			2. Naipapaliwanag ang mga dahilan at layunin ng kolonyalismong Espanyol	AP5PKE-IIa-2	1. MISOSA 5 Lesson 15 2. EASE Module 5 3. * Pamana 5.1999. pp.

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

NILALAMAN (<i>Content</i>)	PAMANTAYANG PANGNILALAMAN (<i>Content Standard</i>)	PAMANTAYAN SA PAGGANAP (<i>Performance Standard</i>)	PAMANTAYAN SA PAGKATUTO (<i>Learning Competencies</i>)	CODE	LEARNING MATERIALS
3. Mga dahilan ng Espanya sa pananakop ng Pilipinas					60-63 4. * HEKASI para sa mga Batang Pilipino 4. 2000. pp. 223-226 5. Babae: Gumising Ka! (Philippines Non Formal Education Project). 1998.pp.6
			3. Nakabubuo ng timeline ng mga paglalakbay ng Espanyol sa Pilipinas hanggang sa pagkakatag ng Maynila at mga unang engkwentro ng mga Espanyol at Pilipino	AP5PKE-IIb-3	* HEKASI para sa mga Batang Pilipino 4. 2000. pp. 75-171
B. Mga Paraan ng Pananakop 1. Kristiyanisasyon 2. Paglipat ng mga komunidad (<i>reduccion</i>) 3. Tributo sa pamamagitan ng <i>encomienda</i> 4. Sapilitang paggawa (<i>forced labor</i>)			4. Nasusuri ang iba-ibang perspektibo ukol sa pagkakatag ng kolonyang Espanyol sa Pilipinas	AP5PKE-IIb-4	* HEKASI para sa mga Batang Pilipino 4. 2000. pp. 244-245
			5. Natatalakay ang mga paraan ng pagsasailalim ng katutubong populasyon sa kapangyaharihan ng Espanya 5.1 proseso ng Kristiyanisasyon 5.2 <i>Reduccion</i> 5.3 Tributo at <i>encomienda</i> 5.4 Sapilitang paggawa	AP5PKE-IIc-d-5	1. MISOSA Lessons #14, 15 (Grade V) 2. EASE I Module 5 and 7 3. * Pamana5.1999. pp. 82-85 4. * HEKASI para sa mga Batang Pilipino 4. 2000. pp. 228-230 5. PRODED Learning Guide in Heograpiya, Kasaysayan at Sibika. Polo Y Servicios: Pahirap 5. 2003. pp.1-9 6. * Pilipinas: Ang Ating Bansa, Batayang Aklat 5. 2000. pp. 37-51

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

NILALAMAN <i>(Content)</i>	PAMANTAYANG PANGNILALAMAN <i>(Content Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGGANAP <i>(Performance Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGKATUTO <i>(Learning Competencies)</i>	CODE	LEARNING MATERIALS
					7.* Ang Bayan Kong Mahal 5. 1999. pp. 39-47 8.* Pilipino Ako, Pilipinas Ang Bayan Ko (Batayang Aklat) 5. 1999. pp.43-46
			6. Nasusuri ang relasyon ng mga paraan ng pananakop ng Espanyol sa mga katutubong populasyon sa bawat isa. 6.1 Naiuugnay ang Kristiyanisasyon sa reduccion 6.2 Natatalakay ang konsepto ng encomienda at mga kwantitatibong datos ukol sa tributo, kung saan ito kinolekta, at ang halaga ng mga tributo 6.3 Nasusuri ang mga patakaran, papel at kahalagahan ng sapilitang paggawa sa pagkakatatag ng kolonya sa Pilipinas	AP5PKE-IIe-f-6	1.EASE I Module 7 2.* Pamana 5. 1999. pp. 74-84 3.* Pilipinas: Isang Sulyap at Pagyakap I. 2006. pp.95-104 4.PRODED Learning Guide in Heograpiya, Kasaysayan at Sibika. Polo Y Servicios: Pahirap. 2003. pp.1-9 5.* Pilipinas: Ang Ating Bansa 5. 2000. pp. 37-51
C. Ugnayan ng Simbahan at Pamahalaang Kolonyal 1. Ang Pilipinas sa Pamamahala ng mga Prayle (Conquistador) 2. Gampanin (Role) ng			7. Nasusuri ang naging reaksyon ng mga Pilipino sa Kristiyanismo	AP5PKE-IIg-7	1. MISOSA 5 Lesson 15 2. EASE I Module 6 3. PRODED Learning Guide in Heograpiya, Kasaysayan at Sibika. Reaksyon ng Katolisismo 5. 2003. pp.1-10

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

NILALAMAN <i>(Content)</i>	PAMANTAYANG PANGNILALAMAN <i>(Content Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGGANAP <i>(Performance Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGKATUTO <i>(Learning Competencies)</i>	CODE	LEARNING MATERIALS
mga Prayle 3. Reaksyon ng mga Pilipino sa Pamamahala ng mga Prayle					4. * HEKASI para sa mga Batang Pilipino 4. 2000. pp.234-236 5. * Pilipinas: Ang Ating Bansa, Batayang Aklat 5. 2000. pp. 53-55 6. * Ang Bayan Kong Mahal 5. 1999. pp. 53
			8. Natatalakay ang kapangyarihang Patronato Real 8.1 Nasusuri ang pamamalakad ng mga prayle sa pagpapaunlad ng sinaunang Pilipino 8.2 Natutukoy ang mga tungkulin o papel ng mga prayle sa ilalim ng Patronato Real 8.3 Naipaliliwanang ang mga naging reaksyon ng mga Pilipino sa pamamahala ng mga prayle.	AP5PKE-IIg-h-8	1. MISOSA 5 Lesson 14 MISOSA 5 Lesson 14 and 15 2. EASE I Module 6 3. PRODED Learning Guide in Heograpiya, Kasaysayan at Sibika. Mga Paaralang Itinatag ng mga Paring Misyonero 5. 2003. pp. 1-9 4. * Pamana 5. 1999. pp.79
			9. Nakapagbibigay ng sariling pananaw tungkol sa naging epekto sa lipunan ng pamamahala ng mga prayle	AP5PKE-IIIi-9	1. MISOSA 5 Lesson 14 and 15 2. * Pamana 5. 1999. pp. 90
IKATLONG MARKAHAN - Pagbabagong Kultural sa Pamamahalang Kolonyal ng mga Espanyol					
A. Pagbabago sa Lipunan sa Ilalim ng Pamahalaang Kolonyal 1. Pamamahala 1.1 Pamahalaang sentral 1.2 Pamahalaang local	Naipamamalas ang mapanuring pag-unawa sa mga pagbabago sa lipunan ng sinaunang Pilipino kabilang ang pagpupunyagi ng ilang pangkat na mapanatili	Nakakapagpakita ng pagpapahalaga at pagmamalaki sa pagpupunyagi ng mga Pilipino sa panahon ng kolonyalismong Espanyol	1. Nasusuri ang pagbabago sa panahanan ng mga Pilipino sa panahon ng Español (ei pagkakaroon ng organisadong poblasyon, uri ng tahanan, nagkaroon ng mga sentrong	AP5PKP-IIIa-1	1. MISOSA Lessons 4-10, 13 (Grade 5) 2. EASE I Module 7 3. * Pilipinas: Ang Ating Bansa 5. 2000. pp. 47-48 4. * Ang Bayan Kong

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

NILALAMAN <i>(Content)</i>	PAMANTAYANG PANGNILALAMAN <i>(Content Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGGANAP <i>(Performance Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGKATUTO <i>(Learning Competencies)</i>	CODE	LEARNING MATERIALS
1.3 Tungkulin ng mga opisyal 2. Antas ng Katayuan ng mga Pilipino 3. Uri ng edukasyon	ang kalayaan sa Kolonyalismong Espanyol at ang impluwensya nito sa kasalukuyang panahon.		pangmamayanan, at iba pa.)		Mahal 5. 1999. pp. 43-46 5. * Pilipinas: Bansang Malaya 5. 1999. pp. 59-64
			2. Napaghahambing ang antas ng katayuan ng mga Pilipino sa lipunan bago dumating ang mga Espanyol at sa Panahon ng Kolonyalismo 2.1 Napaghahambing ang mga tradisyunal at di-tradisyunal na papel ng babae sa lipunan ng sinaunang Pilipino at sa panahon ng kolonyalismo 2.2 Natatalakay ang pangangailangan sa pagpapa-buti ng katayuan ng mga babae	AP5KPK-IIIb-2	1. MISOSA Lesson 5 (Grade 5) 2. * Pamana 5. 1999. pp.92-95 3. * Pilipinas: Ang Ating Bansa 5. 2000. pp. 59-60
			3. Nasusuri ang pagbabago sa kultura ng mga Pilipino sa Panahon ng Espanyol 3.1 Naipaliliwanag ang inpluwensya ng kulturang Espanyol sa kulturang Pilipino 3.2 Natatalakay ang bahaging ginagampanan ng Kristianismo sa kultura at tradisyon ng mga Pilipino 3.3 Nasusuri ang ginawang pag-aangkop ng mga Pilipino sa kulturang	AP5KPK-IIIc-3	1. EASE I Module 7 2. * Pamana 5. 1999. pp.97-100 3. * HEKASI para sa mga Batang Pilipino 4. 2000.pp.228-242 4. * Pilipinas: Ang Ating Bansa 5. 2000. pp. 61-65 5. * Ang Bayan Kong Mahal 5.1999. pp. 59-60 6. * Ang Bayan Kong Mahal 4. 1999. pp. 185-190

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

NILALAMAN <i>(Content)</i>	PAMANTAYANG PANGNILALAMAN <i>(Content Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGGANAP <i>(Performance Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGKATUTO <i>(Learning Competencies)</i>	CODE	LEARNING MATERIALS
			<p align="center">ipinakilala ng Espanyol</p>		<p>7. * Pilipinas: Bansang Papaunlad 4. 2000. pp. 208-210</p> <p>8. * Pilipino Ako, Pilipinas Ang Bayan Ko (Batayang Aklat) 5. 1999. pp. 63-65</p>
			<p>4. Nasusuri ang mga pagbabagong pampulitika at ekonomiya na ipinatupad ng kolonyal na pamahalaan</p> <p>4.1 Naipaghahambing ang istruktura ng pamahalaang kolonyal sa uri pamamahala ng mga sinaunang Pilipino</p> <p>4.2 Naipaghahambing ang sistema ng kalakalan ng mga sinaunang Pilipino at sa panahon ng kolonyalismo</p> <p>4.3 Natatalakay ang epekto ng mga pagbabago sa pamamahala ng mga Espanyol sa mga sinaunang Pilipino</p>	<p>AP5KPK-IIIId-e-4</p>	<p>1.EASE I Module 7</p> <p>2.* Pamana 5. 1999. pp.74-77</p> <p>3.* HEKASI para sa mga Batang Pilipino 4. 2000.pp.228-229</p> <p>4.* Pilipinas: Ang Ating Bansa 5. 2000. pp. 68-71</p> <p>5.* Ang Bayan Kong Mahal 5.1999. pp. 67-70</p> <p>6.* Pilipino Ako, Pilipinas Ang Bayan Ko(Batayang Aklat) 5. 1999. pp. 69-73</p> <p>7.* Pilipinas: Bansang Malaya 5. 1999. pp. 70-7*6</p>
			<p>5. Nakapagbibigay ng sariling pananaw tungkol sa naging epekto ng kolonyalismo sa lipunan ng sinaunang Pilipino</p>	<p>AP5KPK-IIIIf-5</p>	<p>* HEKASI para sa mga Batang Pilipino 4. 2000.pp. 232-233</p>
<p>B. Pagpupunyagi ng Katutubong Pangkat na Mapanatili ang Kalayaan sa Kolonyal na Pananakop</p>			<p>6. Naipaliliwanag ang di matagumpay na pananakop sa mga katutubong pangkat ng kolonyalismong Espanyol</p>	<p>AP5KPK-IIIg-i6</p>	<p>1.EASE I Module 5 and 7</p> <p>2. PRODED Learning Guide in Heograpiya, Kasaysayan at Sibika.</p>

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

NILALAMAN <i>(Content)</i>	PAMANTAYANG PANGNILALAMAN <i>(Content Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGGANAP <i>(Performance Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGKATUTO <i>(Learning Competencies)</i>	CODE	LEARNING MATERIALS
1. Pananakop sa Cordillera 2. Pananakop sa mga bahagi ng Mindanao			6.1 Nasusuri ang mga paraang armado ng pananakop ng mga Espanyol 6.2 Natalakay ang iba't ibang reaksiyon ng mga katutubong pangkat sa armadong pananakop 6.3 Natatalakay ang mga isinagawang rebelyon ng mga katutubong pangkat 6.4 Natataya ang sanhi at bunga ng mga rebelyon at iba pang reaksiyon ng mga katutubong Pilipino sa kolonyalismo 6.5 Nakakabuo ng konklusyon tungkol sa mga dahilan ng di matagumpay na armadong pananakop ng mga Espanyol sa ilang piling katutubong pangkat		Reaksyon sa mga Patakarang Pangkabuhayan ng mga Espanyol 5. 2003.pp. 1-9 3. * Pilipinas: Ang Ating Bansa 5. 2000. pp. 80-83 4. * Pamana 5. 1999. pp. 103-107 5. * Pilipinas: Bansang Papaunlad 4. 2000. pp. 204-206
			7. Nasusuri ang epekto ng kolonyalismong Espanyol sa pagkabansa at pagkakakilanlan ng mga Pilipino	AP5KPK-IIIi-7	1. EASE I Module 7 2. * Pamana 5. 1999. pp. 88-91
IKAAPAT NA MARKAHAN - Mga Pagbabago sa Kolonya at Pag-usbong ng Pakikibaka ng Bayan (ika-18 dantaon hanggang 1815)					
A. Konteksto ng Reporma 1. Lokal na pangyayari 1.1 Monopolya ng tabako	Naipamamalas ang mapanuring pag-unawa sa bahaging ginampanan ng kolonyalismong Espanyol at	Nakapagpapahayag ng pagmamalaki sa pagpupunyagi ng mga makabayang Pilipino sa gitna ng kolonyalismong Espanyol	1. Natatalakay ang mga lokal na mga pangyayari tungo sa pag-usbong ng pakikibaka ng bayan 1.1 Reporma sa ekonomiya	AP5PKB-IVa-b-1	1. EASE I Module 7 2. * Pamana 5. 1999. pp.82-84 3. * Pilipino Ako, Pilipinas Ang Bayan Ko

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

NILALAMAN <i>(Content)</i>	PAMANTAYANG PANGNILALAMAN <i>(Content Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGGANAP <i>(Performance Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGKATUTO <i>(Learning Competencies)</i>	CODE	LEARNING MATERIALS
1.2 Kilusang Agraryo 1.3 Pag-aalsa sa estadong kolonyal 1.4 Okupasyon ng Maynila 2. Pandaigdigang pangyayri 2.1 Paglipas g merkantilismo 2.2 Kaisipang "La Ilustracion"	pandaigdigang konteksto ng reporma sa pag-usbong ng kamalayang pambansa attungo sa pagkabuo ng Pilipinas bilang isang nasyon	at sa mahalagang papel na ginagampanan nito sa pag-usbong ng kamalayang pambansa tungo sa pagkabuo ng Pilipinas bilang isang nasyon	at pagtatatag ng monopolyang tabako 1.2 Mga pag-aalsa sa loob ng estadong kolonyal 1.3 Kilusang Agraryo ng 1745 1.4 Pag-aalsa ng Kapatiran ng San Jose 1.5 Okupasyon ng Ingles sa Maynila		(Batayang Aklat) 5. 1999. pp. 37-40
			2. Natatalakay ang mga pandaigdigang pangyayari bilang konteksto ng malayang kaisipan tungo sa pag-usbong ng pakikibaka ng bayan 2.1 Paglipas ng merkantilismo bilang ekonomikong batayan ng kolonyalismo 2.2 Paglitaw ng kaisipang "La Ilustracion"	AP5PKB-IVd-2	* Pamana 5. 1999. pp. 109-112
B. Pag-usbong ng Malayang Kaisipan at Naunang Pag-aalsa 1. Mga reaksyon sa kolonyalismo 2. Partisipasyon 3. Implikasyon ng mga Naunang Pag-aalsa			3. Nasusuri ang mga naunang pag-aalsa ng mga makabayang Pilipino 3.1 Natatalakay ang sanhi at bunga ng mga rebelyon at iba pang reaksyon ng mga Pilipino sa kolonyalismo (halimbawa: pagtutol ng mga katutubong Pilipino laban sa Kristyanismo, pagmamalabis ng mga Espanyol)	AP5PKB-IVe-3	1. * Pamana 5. 1999. pp. 102-107 2. * Pilipinas: Isang Sulyap at Pagyakap I. 2006.pp. 119-122 3. * Pilipinas: Ang Ating Bansa 5. 2000. pp. 81-89 4. * Ang Bayan Kong Mahal, Batayang Aklat 4. 1999. pp. 191-196 5. * Pilipino Ako, Pilipinas Ang Bayan Ko(Batayang Aklat) 5.

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

NILALAMAN <i>(Content)</i>	PAMANTAYANG PANGNILALAMAN <i>(Content Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGGANAP <i>(Performance Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGKATUTO <i>(Learning Competencies)</i>	CODE	LEARNING MATERIALS
			3.2 Naipaliliwanag ang pananaw at paniniwala ng mga Sultanato (Katutubong Muslim) sa pagpapanatili ng kanilang kalayaan		1999. pp. 82-87 6. * Pilipinas: Bansang Malaya 5. 1999. pp. 90-94
			4. Natataya ang partisipasyon ng iba't-ibang rehiyon at sektor (katutubo at kababaihan) sa pakikibaka ng bayan	AP5PKB-IVf-4	1. OHSP Module 1 (2 nd Quarter) 2. * Pamana 5. 1999. pp. 102-107
			5. Natatalakay ang kalakalang galyon at ang epektonito sa bansa	AP5PKB-IVg-5	1.EASE I Module 7 2.* Pamana 5. 1999. pp. 83-84 3.* Pilipinas: Bansang Papaunlad 6. 2000.pp. 219-220
			6. Nababalangkas ang pagkakaisa o pagkakawatak watak ng mga Pilipino sa mga mahahalagang pangyayari at mga epekto nito sa naunang mga pag-aalsa laban sa kolonyalismong Espanyol	AP5PKB-IVh-6	1.EASE I Module 8 2.* Pamana 5. 1999. Pp. 109-122
			7. Nakapagbibigay-katuwiran sa mga naging epekto ng mga unang pag-aalsa ng mga makabayang Pilipino sa pagkamit ng kalayaaan na tinatamasa ng mga mamamayan sa kasalukuyang panahon	AP5PKB-IVi-7	OHSP Module 1 (3 rd Quarter)
			8. Naipapahayag ang saloobin sa kahalagahan ng pagganap ng sariling	AP5PKB-IVj-8	1. * HEKASI para sa mga Batang Pilipino 4. 2000.pp.86-87

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

NILALAMAN <i>(Content)</i>	PAMANTAYANG PANGNILALAMAN <i>(Content Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGGANAP <i>(Performance Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGKATUTO <i>(Learning Competencies)</i>	CODE	LEARNING MATERIALS
			tungkulin sa pagsulong ng kamalayang pambansa tungo sa pagkabuo ng Pilipinas bilang isang nasyon		2. * Pilipinas: Bansang Papaunlad 6. 2000.pp. 160-163 3. * Sibika at Kultura 3. 2000.pp. 255-259

BAITANG 6

PAMANTAYAN SA PAGKATUTO: Naipamamalas ang patuloy na pag-unawa at pagpapahalaga sa kasaysayan ng Pilipinas mula sa ika-20 siglo hanggang sa kasalukuyan, tungo sa pagbuo ng tiyak na pagkakakilanlan bilang Pilipino at mamamayan ng Pilipinas Naipamamalas ang malalim na pag-unawa sa kasaysayan ng Pilipinas base sa pagsusuri ng sipi ng mga piling primaryang sangguniang nakasulat, pasalita, awdyo-biswal at kumbinasyon ng mga ito, mula sa iba-ibang panahon, tungo sa pagbuo ng makabansang kaisipan na siyang magsisilbing basehan ng mas malawak na pananaw tungkol sa mundo

NILALAMAN <i>(Content)</i>	PAMANTAYANG PANGNILALAMAN <i>(Content Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGGANAP <i>(Performance Standard)</i>	PAMANTAYAN SA PAGKATUTO <i>(Learning Competencies)</i>	CODE	LEARNING MATERIALS
UNANG MARKAHAN - Kinalalagyan Ng Pilipinas At Ang Malayang Kaisipan Sa Mundo					
A. Kinalalagyan ng Pilipinas at Paglaganap ng Malayang Kaisipan sa Mundo Batayang heograpiya 1. Absolute na lokasyon gamit ang mapa at globo 2. Relatibong lokasyon	<i>Ang mag-aaral ay...</i> naipamamalas ang mapanuring pag-unawa at kaalaman sa bahagi ng Pilipinas sa globalisasyon batay sa lokasyon nito sa mundo gamit ang mga kasanayang pangheograpiya at ang ambag ng malayang	<i>Ang mag-aaral ay...</i> naipamamalas ang pagpapahalaga sa kontribosyon ng Pilipinas sa isyung pandaigdig batay sa lokasyon nito sa mundo	1. Natutukoy ang kinalalagyan ng Pilipinas sa mundo sa globo at mapa batay sa "absolute location" nito (longitude at latitude)	AP6PMK-Ia-1	1. MISOSA 4 Lesson 2, 5 and 7 2. MISOSA 6 Lesson 11- 14 3. * Pilipinas: Bansang Papaunlad 6. 2000. Pp 59-63 4. PRODED Learning Guide

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM
Talasalitaan

A

Absolute advantage – ganap na kalamangan ng isang bansa sa isang produkto kapag mas mababa ang halaga ng produksiyon nito kaysa halaga ng produksiyon ng ibang bansa

Absolute monarchy – Uri ng monarkiya na ang kapangyarihan ng hari ay hindi nalilimitahan ng sinuman

Acid Rain – polusyong dulot ng *sulfur dioxide* at *nitrogen oxide* na pumapailanlang sa himpapawid at sumasama sa *water vapor* at bumabagsak sa anyong ulan, hamog, o niyebe

Acropolis – ang burol at pinakamataas na lugar sa gitna ng lungsod-estado ng Athens at iba pang lungsod-estado ng Greece

Agham panlipunan – isang sangay ng kaalaman na ang pinag-aaralan ay ang mga pag-uugali ng tao habang siya ay nakikipag-ugnayan sa kanyang kapwa at sa kapaligiran

Agora – ang gitna ng lungsod-estado ng isang bukas na lugar kung saan maaring magtinda o magtipon-tipon ang mga tao sa Greece

Ahimsa – hanga sa relihiyong Jainism na may kahulugan na mapayapang pamamaraan ng pakikibaka o ang hindi paggamit ng dahas

Allied Powers – mga bansang nagsanib-puwera, kinabibilangan ng United States, Great Britain, at dating Soviet Union, upang labanan ang Axis Powers

Allocative role – tumutukoy sa masinop na paggamit ng mga pinagkukunang-yaman

Alokasyon – isang mekanismo ng pamamahagi ng mga pinagkukunang-yaman sa iba't ibang gamit upang sagutin ang mga pangunahing katanungan ng isang lipunan sa suliranin ng kakapusan

Alyansa – pagbubuo ng grupo o lupon ng mga makapangyarihang bansa sa Europe

Akulturasyon – prosesong pinagdaraanang isang lipunan sa pagtanggap ng elemento, katangian, o impluwensiya ng kultura ng iba pang lipunan

Apollo 11 – sasakyang panghimpapawid na mula sa United States, na siyang unang sasakyang nakarating sa buwan

Astrolabe – instrumento sa paglalayag na ginagamit upang malaman ang latitud ng barko

Archipelago / Kapuluan – pangkat ng mga pulo

Armistice – kasunduan na pansamantalang pagtigil ng labanan o digmaan

Axis Powers – mga bansang nagsanib, kabilang ang Germany, Italy, at Japan, upang kalabanin ang Allies noong Ikalawang Digmaang Pandaigdig

B

Batas ng Demand – batas sa ekonomiya na nagsasaad ng hindi direktang relasyon o ugnayan ang presyo sa quantity demanded.

Batas ng Supply – batas sa ekonomiya na nagsasaad na mayroong direktang relasyon o ugnayan ang presyo sa quantity supplied.

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

Bayaring nalilipat – bayarin ng pamahalaan sa sambahayan tulad ng pensiyon ng mga nagretiro, benepisyong pangkalusugan, at pangkalahatang kapakanan para sa mga pamilyang mahihirap

Beleaguered forests – inabusong mga kagubatan

Biodiversity – ang pagkakaiba-iba at pagiging katangi-tangi ng lahat ng anyo ng buhay na bumubuo sa natural na kalikasan

Bourgeoise – mga mangangalakal at banker na bagaman may salapi ay hindi nabibilang sa mga lipi ng maharlika at kaparian

Brain drain – pagkaubos na mga propesyonal na may angkin kasanayan o talento dulot ng kanilang pangingibang-bayan upang maghanap ng mas magandang oportunidad sa paghahanapbuhay

Bulkan – bundok na may butas sa pinakatuktok na nilalabasan ng maiinit na bato, *lava*, putik, lahar, at abo

Bulubundukin – hanay ng mga bundok na magkakadikit

Bundok – mataas na anyong lupa na nagtataglay ng mga bato at lupa

C

Calligraphy – Sistema ng pagsulat ng mga Tsino

Caste – pagkakahati-hati ng tao sa lipunang Hindu.

Ceteris Paribus – *other things being equal*; ang hinuha na walang pagbabago maliban sa salik na pinag-aaralan. Sa paggamit ng ceteris paribus, nagagawang simple ang pagpapaliwanag sa mga ugnayan na nais suriin.

Climate Change – ito ay ang pagbabago sa klima ng mundo; kinapapalooban ito ng pagbabago sa temperatura, *wind pattern*, pagbuhos ng ulan, lalo na ang pagbabago sa temperature ng mundo bunga ng pagtaas ng mga partikular na gas lalo ng *carbon dioxide*.

Cold War – labanan ng ideolohiya, na hindi ginagamitan ng dahas

Command economy – ang ekonomiya ay nasa ilalim ng komprehensibong kontrol at regulasyon ng pamahalaan

Comparative advantage – ang espesyalisasyon at kalakalan ay makakabuti sa mga bansa kahit na may mga bansang hindi episyente sa paggawa nito

Coniferous – tumutukoy sa mga punong *cone bearing*

Confucianism – Isang pilosopiya na nakatuon sa pagpapabuti ng ugali sa pamamagitan ng pagtataguyod sa mga virtue ng kagandahang loob, tamang pag-uugali, at pagkamagalang

Cooperative – kooperatiba; isang samahan na nabuo at pinatatakbo para sa benepisyo ng mga kasapi

Core – pinakamalalim na bahagi ng daigdig; binubuo ng inner core at outer core; halos 1380 milya ang kapal ng outer core

Cost and Benefit Analysis – ang pag-aanalisa ng gastos at pakinabang na makukuha mula sa gagawing pagpapasya

Cross elasticity – ang pagsukat kung papaano tumutugon ang quantity demand ng produkto X sa pagbabago ng presyo ng produkto Y

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

Crust– pinakaibabaw na bahagi ng daigdig; matigas at mabatong bahagi ng planeta

Cuneiform – unang nabuong sistema ng pagsusulat. Isa itong uri ng *pictograph* na naglalarawan ng mga bagay na ginagamitan nang may 600 pananda sa pagbubuo ng mga salita o ideya. Sistema ng pagsulat na imbensiyon ng mga Sumerian.

D

Death March - isang uri ng pagpaparusang ipinataw ng mga Hapon sa Pilipinas laban sa mga sumukong sundalong Pilipino at Amerikano sa Bataan

Deforestation – pagkaubos at pagkawala ng mga punongkahoy sa mga gubat

Demand– tumutukoy sa parehong kakayahan at kagustuhanng isang taong bumili ng isang produkto at serbisyo

Demand curve– kurba na nagpapakita ng magkasalungat na relasyon sa pagitan ng presyo at quantity demanded

Demand function – matematikong paglalarawan sa ugnayan ng presyo at quantity demanded

Demand schedule – talaan na nagpapakita ng dami ng demand sa iba't ibang presyo

Demokrasya – uri ng pamahalaang ang kapangyarihan ay nasa kamay ng mga mamamayan upang pumili ng kanilang kinatawan sa pamahalaan

Desertification – ang pagkasira ng lupain sa mga rehiyong bahagyang tuyo o lubhang tuyo

Dinastiya – pamumuno ng isang angkan sa isang imperyo o kaharian sa loob ng mahabang panahon

Disaster risk mitigation– isang sistematikong paraang ng pagtukoy, pagtataya, at pagbabawas ng panganib ng trahedya o kalamidad

Disincentives– ang pagbabayad ng multa o kawalan (losses) na matatamo sa hindi episyenteng pagpapasya

Diskriminasyon – ang hindi pantay na pagtingin sa karapatan, lahi, kulay, o kultura ng isang tao

Disyerto – rehiyong may malawak na tuyong lupa at buhangin

Diverse habitat – Iba-ibang panahanan o tirahan

Divine origin –paniniwala ng mga Hapones sa kabanalan at buhay na simbolo ng panginoon sa kanilang mga hari

Demography – pag-aaral sa antas ng populasyon na nakatuon sa kapanganakan, pag-aasawa, kamatayan, at mga sakit

Downsizing –pagbabawas ng manggagawa ng bahay kalakal sa panahon *ng bust perid* upang makatipid sa gastusin ng produksyon

E

Ecological balance – balanseng ugnayan sa pagitan ng mga bagay na may buhay at ang kanilang kapaligiran

Ecosystem – masalimuot na sistema ng interaksyon sa pagitan ng mga bagay na may buhay at ng mga bagay na walang buhay sa pisikal na kapaligiran

Eco-tourism – gawaing pang-turismo gamit ang kalikasan

Ekonomiks– pag-aaral ng pakikipagsapalaran ng tao sa kapaligirang kanyang ginagalawan. Ito ay nauukol sa pagpapasyang ginagawa ng tao at ng lipunan kung paano gamitin at ipamahagi ang limitadong pinagkukunang-yaman upang matugunan ang kanyang walang hanggang pangangailangan at kagustuhan.

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

Ekwilibriyo— isang sitwasyon na nagkakasundo ang mga mamimili (sa panig ng demand) at nagbibili (sa panig ng supply)

Enlightenment— kilusang intelektwal na naglalayong gamitin ang agham sa pagsagot sa mga suliraning ekonomikal, pulitikal, at maging kultural

Entreprenyur – indibidwal na nagsasaayos, nangangasiwa, at nakikipagsapalaran sa isang negosyo

Equator – itinatakda bilang *zero degree latitude* at humahati sa globo sa hilaga at timog na *hemisphere* o hemispero

Etnisidad – mistulang kamag-anakan; kapag kinikilala ng isang grupong tao ang mga sarili at ang isa't isa bilang kasapi ng isang grupong etnolingguwistiko

Etnolingguwistiko – tumutukoy sa pagkakaipareho at pagkakaiba ng mga tao sa isang bansa ayon sa kultura, wika, at etnisidad

Exploitation – pananamantala sa iba para sa sariling kapakanan

Export – pagluluwas ng mga produkto palabas ng isang bansa patungo sa iba't ibang panig ng mundo

F

Fascism– ideolohiyang ipinalaganap ni Benito Mussolini, na tumututol sa anumang uri ng oposisyon sa pamahalaan

Fief lupang ipinagkakaloob ng *lord* sa *vassal*

Footbinding – Sinaunang tradisyon sa China na kung saan sadyang binabali apagbabali ng arko ng paa upang hindi ito lumaki nang normal, tinatawag ang ganitong klase ng mga paa na *lotus feet* o *lily feet*.

French Revolution– Rebolusyong pinasimulan ng mga Pranses na naglalayong magkaroon ng pagkakapantay-pantay, pagkakaisa, at kalayaan

G

Genocide – malawakang pagpatay na ginawa noong Ikalawang Digmaang Pandaigdig lalo na laban sa mga Hudyo

Geocentrism– paniniwala noong panahong Medieval na ang Daigdig (Earth) ay ang sentro ng *solar system*

Glasnost – Isang salitang Ruso na nangangahulugan ng *openness* o pagiging bukas kung saan ,may malayang napag-usapan ang mga suliranin ng bansa sa pamamagitan ng malayang pamamahayag

Global climate change – pagbabago ng pandaigdigang klima na maaaring dulot ng likas na pagbabago sa daigdig o ng mga gawain ng tao

Globalisasyon– ang kaparaanan kung paano nagiging global o pangbuong mundo ang mga lokal o pampook o kaya pambansang mga gawi o paraan sa aspeto ng ekonomiya at kalakalan, teknolohiya, politika, at kalinangan o kultura

Gross Domestic Product –sumusukat sa kabuuang pampamilihang halaga ng lahat ng tapos na produkto at serbisyo na ginawa sa isang takdang panahon sa loob ng isang bansa

Gross National Product (Gross National Income) – kabuuang pampamilihang halaga ng mga produkto at serbisyo na nagawa ng mga mamamayan ng isang bansa

Guild– samahan ng mga taong nagtatrabaho sa magkatulad na hanapbuhay

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

H

Habitat – tirahan ng mga hayop at iba pang mga bagay

Hanging amihan – hilagang-silangang *monsoon*; umiihip nang salungat sa unang hangin mula Oktubre hanggang Abril mula sa Siberia patungong karagatan

Hanging habagat – timog-kanlurang *monsoon*; umiihip mula Mayo hanggang Setyembre na may dalang napakalakas na ulan mula sa karagatan

Heliocentrism– paniniwala na ang araw ang sentro ng solar system

Hellenes– tawag ng mga Greek sa kanilang sarili na hango sa salitang Hellas, isang lugar sa hilagang-kanluran ng Greece

Heograpiya – nauukol sa pag-aaral ng mundo at mga taong naninirahan dito, na sumasakop din sa pag-aaral sa katangiang pisikal nito, iba't ibang anyong lupa, at anyong tubig, klima, at likas na yaman ng isang pook

Heograpiyang pantao – sangay ng heograpiya na tumutukoy sa pag-aaral ng wika, relihiyon, lahi, at pangkat-etniko sa iba't ibang bahagi ng daigdig

Hinterlands– malayong lugar, malayo sa mga urbanisadong lugar ngunit apektado ng mga pangyayari sa teritoryong sakop ng lungsod

Hinuha – kaisipang hindi direktang isinasaad; isang konklusyong hango sa impormasyon

Hominid – miyembro ng pamilya ng mga mammal na may kakayahang tumayo sa dalawang paa kabilang ang tao, gorilya, chimpanzee, at orangutan

Humanidades – Kabuuan ng mga kaalaman tungkol sa mga sining na biswal tulad ng musika, arkitektura, pintura, sayaw, dula, at panitikan. Sa pamamagitan ng mga tekstong ito, naipahahayag ng sumulat ang kaniyang nadarama, adhikain, pangarap, pag-asa, o pangamba.

Humanismo – isang kilusang intelektuwal noong Renaissance na naniniwalang dapat pagtuunan ng pansin ang klasikal na sibilisasyon ng Greece at Rome. Humanista ang taong tumatangkilik sa ideyang ito.

I

Incentives– maaaring pinansyal o parangal na maaring matamo mula sa pagpupunyagi sa araw-araw

Income elasticity - panukat kung gaano tumutugon ang quantity demand sa pagbabago ng kita

Income per capita – sinusukat ang kalagayang pangkabuhayan ng mga mamamayan ng isang bansa. Makukuha ito kung hahatiin ang Gross Domestic Product sa kabuuang populasyon ng bansa.

Industriyalisasyon – pagbabagong pang-ekonomiya na unang naranasan sa England na gumamit ng mga makinarya kaya naman nagkaroon ng mabilisang produksyon

Imperyalismo – isang patakaran paraan ng pamamahala na ang malalaki o makapangyarihang mga bansa ang naghahangad upang palawakin ang kanilang kapangyarihan sa pamamagitan ng pagsakop o paglulunsad ng mga pagtaban o kontrol na pangkabuhayan at pampulitika sa ibang mga bansa

Impormal na sektor (Underground Economy) – sektor na nagtataglay ng malawak na katangian na binubuo ng mga yunit na nagsasagawa ng pagbuo ng produkto at serbisyo na ang pangunahing mithiin ay makalikha ng empleyo at kita ang mga taong lumalahok dito. Ang mga gawain ng na yunit ay naisasakatuparan sa pamamagitan ng mababang antas ng organisasyon na walang pagsunod sa itinatadhanang kapital, pamantayan, at paraan ng pagsasagawa nito sa napakaliit na

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

antas ng produksiyon. Ang mga katuwang sa pagsasagawa ng gawain ay kadalasang mga kamag-anak at malalapit na kaibigan na walang pormal na pagsunod sa mga patakarang itinakda ng pamahalaan.

Import – pag-aangkat ng mga produkto mula sa ibang bansa patungo sa loob ng isang bansa

Isolationism –patakarang na ipinatutupad ng isang bansa na inihihiwalay o isinasara nito ang bansa mula sa impluwensiya at pakikipag-ugnayan sa mga dayuhan

K

Kabihasnan – pamumuhay na kinagawian at pinipino ng maraming pangkat

Kagustuhan - ang mga bagay na nakatutulong sa tao upang mapagaan ang kanyang buhay

Khanate – estadong nasa hurisdiksyon ng isang *khan* (pinunong lokal ng ilang bansa sa gitnang Asya)

Kalakalan – anumang transaksyon sa pagitan ng dalawang tao o sa pagitan ng mga bansa na kabilang sa isang pamilihan

Kapaligirang pisikal – katangian ng daigdig na binubuo ng anyong lupa, klima, anyong tubig, *wildlife*, buhay-hayop, *vegetation*, at *mineral*

Kapatagan – malawak na lupang pantay o patag

Kapital – mga makinarya, kagamitan, o imprastruktura na ginagamit bilang salik ng produksiyon

Kanluranin – pangkalahatang tawag sa mamamayan ng Europe na nanakop ng lupain sa Asya noong ika-16 hanggang ika-19 na siglo. Ginagamit din ang salitang Europeo bilang kasingkahulugan ng kanluranin.

Kapapahan– tungkulin, panahon ng panunungkulan, at kapangyarihang panrelihiyon ng Papa bilang pinuno ng simbahang Katoliko, gayundin sa kapangyarihang pampolitika bilang pinuno ng Estado ng Vatican

Katipunan – isang rebolusyonaryong samahan. Tinatawag din itong KKK o Kataas-taasang Kagalang-galangang Katipunan ng mga Anak ng Bayan. Isinusulong nito ang ganap na kalayaan ng Pilipinas mula sa mga Español. Kung anuman ang ating mga nagawa noon ay siyang naghubog kung ano tayo ngayon.

Kartel – tumutukoy sa samahan ng oligopolista na sama-samang kumikilos upang itaas ang presyo ng mga produkto o serbisyo sa pamilihan

Kasunduan sa Versailles – kasunduang opisyal na nagwakas sa Unang Digmaang Pandaigdig, naganap noong Hunyo 28, 1919, sa pagitan ng Allies at Germany

Kaunlaran– ang pagbabago mula sa mababa tungo sa mataas na antas ng pamumuhay

Khyber Pass – landas na matatagpuan sa kabundukan ng Hindu Kush na sa loob ng libu-libong taon ito ay tinahak at ginamit ng mangangalakal at manlalakbay sa kasaysayan papunta at palabas ng India

Kilusang Propaganda – samahang itinatag ng mga ilustrado sa Pilipinas noong ika-19 na siglo. Layunin nito na maisulong ang reporma sa bansa sa ilalim ng pamahalaang kolonyal ng Spain.

Klima – ang karaniwang panahon o *average weather* na nararanasan ng isang lugar sa loob ng ilang buwan, ng isang taon, o mahaba-habang panahon na kinapapalooban ng mga elemento tulad ng temperatura, ulan, at hangin

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

Kolonyalismo –ang tuwirang pananakop ng isang bayan sa iba pa upang mapagsamantalahan ang yaman nito o makuha rito angiba pang pangangailangan ng mangongolonya

Komplementaryo – mga produktong magkasabay o magkasamang kinukunsumo

Komunismo - ideolohiyang nagsusulong ng pagkakapantay-pantay ng mga mamamayan sa lipunan

Konsepto – ideya o kaisipan

Konsyumer – mamimili; gumagamit ng mga produkto at serbisyo

Kontemporaryong isyu- Isyung may partikular na kahalagahan sa kasalukuyang panahon

Kontinente – pinakamalawak na masa ng lupa sa ibabaw ng daigdig

Kontra-repormasyon– kilusang pangrelihiyon ng Simbahang Katoliko na naglalayong panumbalikin ang tiwala ng mga sa Kristyanismo partikular sa Katolisismo

Kowtow – pagyuko ng mga Tsino sa kanilang Emperador nang tatlong beses na ang noo ay humahalik sa semento

Krusada– ekspedisyong militar na inilunsad ng mga Kristiyanong Europeo laban sa mga Turkong Muslim upang mabawi ang Jerusalem sa kamay ng mga ito

L

Laissez faire– kaisipang nagbibigay-diin sa malayang daloy ng ekonomiya, na hindi nararapat na pakialaman ng pamahalaan

Lambak – lupain patag na makikita sa pagitan ng mga bundok o sa gilid ng mga ilog

Latitude – mga distansyang *angular* na natutukoy sa hilaga o timog ng *equator* o ekwador

Lay investiture– isang seremonya kung saan binibigyan ng mga hari ang Obispo ng singsing at tauhan para sa kanyang opisina

Liberalisasyon – patakaran na nagbunsod sa paggiging malaya o pagbubukas ng kalakalan ng bansa sa pandaigdigang kalakalan

Life expectancy – inaasahang haba ng buhay

Liga ng mga Bansa (*League of Nations*) – itinatag ng 42 bansa noong Enero 10, 1920, na ang pangunahing layunin ay tapusin ang digmaan sa pamamagitan ng negosasyon at diplomasya

Literacy rate o Antas ng kamuwangan– bahagdan ng tao sa isang partikular na bansa na may kakayahang bumasa at sumulat

Longitude – mga distansyang *angular* na natutukoy sa silangan at kanluran ng *prime meridian*

Lundayan – kinalalagyan o pinagmulan

Lupa – sa ekonomiks, tumutukoy ito sa salik ng produksiyon na yamang likas

M

Makroekonomiks– ang pag-aaral sa kabuuang galaw ng ekonomiya; pinag-aaralan dito ang interaksyon ng sambahayan, kumpanya, pamahalaan, at pandaigdigang pamilihan.

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

Makroekonomikong ekilibriyo –kung ang kita sa panig ng sambahayan ay katumbas ng pagkonsumo o kaya sa panig ng bahay- kalakal, ang kita sa produksiyon ay katumbas ng pagkonsumo

Mandate system – pagpapasailalim sa isang bansang naghahanda na maging isang malaya at nagsasariling bansa sa patnubay ngisang bansang Europeo

Manor– sentrong pangkabuhayan na pinamumunuan ng panginoong nakatira sa kastilyo

Mantle– binubuo ng makakapal at maiinit na tunaw na bato; halos 1800 milya ang kapal

Marginal thinking– pagsaalang-alang ng karagdagang benepisyo o pakinabang na matatamo sa bawat karagdagang gastusin

Market economy– ang mekanismo ng malayang pamilihan na ginagabayan ng isang sistema ng malayang pagtatakda ng halaga

Marxism – teoryang politikal at ekonomiko ni Karl Marx na nagsasaad na ang kilos ng tao ay bunga ng kapaligiran at uri ng kanyang kinabibilangan

Mein Kampf (My Struggle)– akda ni Hitler na pinagbatayan ng ideolohiyang Nazism, unang lumabas noong 1925

Merkantilismo –prinsipyong pang-ekonomiya na ang batayan ng kayamanan ng bansa ay ang dami ng ginto at pilak na mayroon ito

Mesoamerica– nangangahulugan ang katagang *meso* ng “gitna”; ang *Mesoamerica* ay rehiyon mula sa gitnang Mexico hanggang Gitnang America

Middle class – tumutukoy sa panggitnang uri ng tao sa lipunan. Sila ay nasa pagitan ng mga pinakamayayaman at mahihirap na grupo ng tao. Kadalasang batayan ng pagiging *middle class* ay ang pagkakaroon ng kayamanan at kapangyarihan sa lipunan na kinabibilangan.

Migrasyon –ang pag-alis ng tao mula sa ibang bansa o lokalidad patungo sa iba

Mikroekonomiks – ay ang pag-aaral sa maliliit na yunit ng ekonomiya. Pinag-aaralan nito ang kilos, gawi at ang mga ginagawang pagpapasya ng sambahayan at kumpanya

Militarismo – pagpapalakas ng pwersang militar

Mine tailing– dumi o mga materyales na latak mula sa proseso ng pagmimina at pagsasala mula sa malalaking minahan

Mixed economy– isang sistema na kinapapalooban ng elemento ng market economy at command economy

Monarchy– uri ng pamahalaan ng pinamumunuan ng hari, reyna, at mga kauri nito

Monopolistikong kumpetisyon – uri ng pamilihan na maraming mamimili at bahay-kalakal subalit may kaunting kapangyarihan dahil sa ibinebentang produkto na *similar but not exactly identical*

Monopolyo –isang istraktura ng pamilihan na may malakas na puwersang itinakda ang presyo at dami ng ibebenta nag-iisa lamang ang prodyuser na nagbebenta ng produkto at serbisyo sa maraming mamimili

Monopsonyo– Isang istraktura ng pamilihan na maraming nais magkaloob ng produkto at serbisyo subalit iisa lamang ang. Ito ay may lubos na kapangyarihan na kontrolin ang presyo.

Monsoon – mga hanging nagtataglay ng ulan

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

Multiculturalism– lipunan na binubuo ng iba't ibang kultura

N

Nagbibili– ang nagbebenta ng mga produkto at serbisyo sa pamilihan

Napoleonic Wars– Digmaang pinangunahan ni Napoleon Bonaparte na naglalayong pag-isahin ang buong Europa

Nasyonalismo – kadalasan, tumutukoy ito sa masidhing pagmamahal sa bayan. Subalit maliban dito, ang nasyonalismo ay nangangahulugan din ng pagkakatanto ng isang nilalang o lahi na mahalagang ipagtanggol ang kaniyang bansa laban sa panlulupig ng mga banyaga.

Nation-state– terminong pampolitika na tumutukoy sa isang teritoryo na pinananahanan ng mga mamamayan na may magkakatulad na wika, kultura, relihiyon, at kasaysayan, at napasasailalim sa isang pamahalaan

Natural capital– likas na puhunan

Nazism – ideolohiyang ipinalaganap ni Adolf Hitler na nagsasaad ng pagiging superyor ng lahing Aryan, na siyang kinabibilangan ng mga German

Negosyo – tumutukoy sa anumang gawain na pang-ekonomiya na may layuwing kumita o tumubo

Net Factor Income from Abroad – tinatawag ring *NetPrimary Income*. Makukuha ito kapag ibinawas ang gastos ng mga mamamayang nasa ibang bansa sa gastos ng mga dayuhang nasa loob ng bansa

Nomarch– pinuno ng *nome*

Nome– malalayang pamayanan ng sinaunang Egypt

Normative economics– paraan ng pagpapahayag na sumasalamin sa pagpapahalaga o value judgment ng isang tao sa isang pangyayaring pangkabuhayan o economic phenomenon. Ito ay pansariling pananaw/opinyon na naglalahad ng sariling paninindigan.

O

Oasis – lugar sa disyerto na nagtataglay ng matabang lupa at tubig na maaaring makabuhay ng mga halaman at hayop

Obsidian– isang maitim at kristal na baton a nabuo mula sa tumigas na lava na ginamit sa Teotihuacan sa paggawa ng kagamitan, salamin, at talim ng kutsilyo

Oligopolyo –istruktura ng pamilihan kung saan may maliit na bilang ng bahay-kalakal na nagbebenta ng magkakatulad o magkakaugnay na produkto

Olmec – kauna-unahang kabihasnang sa Central America: nangangahulugan ang salitang Olmec na "*rubber people*" dahil sila ang kauna-unahang gumamit ng dagta ng mga punong rubber o goma

Oracle bone– tawag sa mga tortoise shell at cattle bone na ginagamit upang mabatid ang mensahe o saloobin ng mga diyos ng mga Tsino.

Opportunity cost– ang halaga ng bagay na handang isuko o bitawan upang makamit ang isang bagay

Overgrazing – sanhi ng pagkasira ng lupa at *vegetation* na nagaganap kung ang kapasidad ng damuhan ay hindi sapat sa laki ng kawan ng hayop

Ozone layer– isang suson sa *stratosphere* na naglalaman ng maraming konsentrasyon ng *ozone*

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

P

Pacific Ring of Fire – isang malawak na sona sa Pasipiko na nagtataglay ng maraming hanay ng mga bulkan

Paggawa – oras at lakas na ginagamit ng tao sa produksiyon

Pagkonsumo – paggamit o pagbili ng mga produkto at serbisyo

Pag-iimpok – bahagi ng kita na hindi ginagasta at sa halip ay inilalagak sa bangko para sa pangangailangan sa hinaharap

Paikot na daloy – dayagram na nagpapakita ng kitang tinatanggap at bayaring ginagawa ng bawat sektor sa ekonomiya

Pamilihan – ang lugar/mekanismo para ang mamimili at nagbebenta ay nagkakaroon ng transaksyon upang magkaroon ng bentahan

Pananaw – saloobin o opinyon ng isang tao batay sa kaniyang paniniwala

Pangangailangan – ang mga bagay na dapat ay mayroon ang tao tulad ng pagkain, damit, at tirahan upang mabuhay

Peninsula / Tangway – bahagi ng pulo o kontinenteng nakaungos sa tubig

Perestroika– tumutukoy sa pagsasaayos ng ekonomiya ng dating USSR upang manaig angpwersang pampamilihan

Philosophes– grupo ng mga intelektwal sa panahon ng Enlightenment na naniniwala na ang reason o katwiran ay magagamit sa lahat ng aspeto ng buhay

Physiocrats– mga taong naniniwala at nagpalalaganap ng ideyang ang lupa ang tanging pinagmumulan ng yaman o nakatutulong sa pagpapayaman

Pictogram–sistema ng pagsulat na gumagamit ng larawan sa mga sinaunang kabihasnang

Pilosopiya – ang mapagkilatis na pag-aaral sa mga pinakamalalim na katanungan na maaaring itanong ng sangkatauhan. Nagmula ang salitang pilosopiya sa mga salitang griyego na *philo* at *sophia*. Ang *philo* ay nangangahulugang "pagmamahal" at ang *sophia* naman ay "karunungan". Kung pagsasamahin, ito ay "pagmamahal sa karunungan".

Piyudalismo– isang sistemang pulitikal, sosyo-ekonomiko, at militar na nakabase sa pagmamay-ari ng lupa

Political dynasty – ang pananatili sa pamamahala ng isang pamilya sa isang estado sa paglipas ng mga taon

Populasyon – tumutukoy sa kabuuang bilang ng tao sa takdang lugar at panahon

Population boom – biglaang pagdami ng mga taong nakatira sa isang lugar

Population growth rate – antas/bahagdan ng pagdami ng tao

Prairie – lupang may damuhang mataas na malalim ang ugat o *deeply rooted tall grasses*

Price index – sumusukat sa average na pagbabago sa presyo ng mga produkto at serbisyo

Presyo – ang halagang ipinambabayad sa isang tiyak na dami at uri ng isang kalakal o paglilingkod

Presyong elasticidad ng demand – sumusukat kung gaano ka sensitibo ang quantity demand sa pagbabago ng presyo

Prime Meridian – itinatalaga bilang *zero degree longitude* na nasa Greenwich sa England

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

Protectorate – isang rehiyon na may sariling pamahalaan subalit nasa ilalim ng kontrol ng isang panlabas na kapangyarihan

Pulo – masa ng lupang napapaligiran ng tubig

R

Rebolusyon – ang mabilis, agaran, at radikal na pagbabago sa isang lipunan

Red Tide – sanhi ng *dinoflagellates* na lumulutang sa ibabaw ng dagat

Reinkarnasyon – paniniwalang ang kaluluwa ay muling mabubuhay sa mas mataas o mababang kalagayan sa lipunan batay sa kabuuang pagkilos ng tao

Renaissance – tumutukoy sa muling pagsilang o rebirth the kulturang klasikal ng Greece na sumibol sa bansang Italya

Repormasyon – kilusang pangrelihiyon na naglalayong manghingi ng reporma sa Simbahang Katoliko. Ito ay katawagan din sa mga kaganapan na yumanig sa

Kakristyanuhan mula ika-14 hanggang ika-17 na dantaon na humantong sa pagkakahati ng simbahang Kristyano.

Responsible Parenthood and Reproductive Health Act of 2012 – batas na nagbibigay garantiya sa pagtamo ng mgapamamaraan tulad ng *contraception, fertility control, sex education, at maternal care*

Replenish – muling punuan o tustusan

S

Salinization – proseso ng paglitaw ng asin sa ibabaw ng lupa o kaya naman ay inaanod ng tubig papunta sa lupa

Sambahayan – sektor na binubuo ng lahat ng tao na nagnanais na matugunan ang kanilang walang hanggang pangangailangan at kagustuhan

Satrap – gobernador o pinuno ng *satrapy*

Satrapy – lalawigan ng Imperyong Persian

Savanna – lupain ng pinagsamang mga damuhan at kagubatan

Satyagraha – ang paglalabas ng katotohanan kasama ang pagdarasal, meditasyon, at pag-aayuno

Scribe – mga tagatala ng pangyayari at kasaysayan sa panahon ng sinaunang kabihasan

Shortage – isang sitwasyon na mas malaki ang dami na demanded kaysa sa dami ng produkto na isinusupply

Sibilisasyon – masalimuot na pamumuhay sa lungsod

Siltation – parami at padagdag na deposito ng banlik na dala ng umaagos na tubig sa isang lugar

Sinocentrism – ang pananaw ng mga Tsino na sila ang superiyor sa lahat

Soil degradation – pagkasira ng lupa o pagbaba nang kapakinabangan nito

Son of Heaven o “Anak ng Langit” – ang emperador ay pinili ng langit upang mamuno na may itinakdang kasaganaan at kapayapaan n noong sinaunang kabihasan

Sputnik – kauna-unahang *space satellite* sa kasaysayan na inilunsad ng dating USSR

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

Statistical discrepancy – ang anumang kakulangan o kalabisan sa pagkuwenta na hindi malaman kung saan ibibilang. Ito ay nagaganap sapagkat may mgatransaksiyong hindi sapat ang mapagkukunan ng datos o impormasyon.

Steppe – malawak na damuhang lupain na may kakaunting puno; matatagpuan sa silangang Europe at Asya

Stewardship – wastong pagkalinga at pangangalaga ng mga bagay tulad ng kalikasan

Strained – sobra o labis na nagamit

Sturgeon – malalaking isdang likas sa Hilagang Asya na pinagkukuhanan ng *caviar* (itlog) na isa sa mga produktong panluwas ng rehiyon

Surplus – isang sitwasyon na mas malaki ang dami ng produkto na isinusuplay kaysa sa dami na demand

Sustainability – kakayahang magpanatili ng isang estado o kalagayan

T

Taiga – mataas na kagubatang *coniferous* at mabato na matatagpuan sa Hilagang Asya, partikular na sa Siberia

Talampas – mataas na lupang patag na patag sa ibabaw

Teotihuacan – nangangahulugan ang katagang ito na “tirahan ng diyos” at isa ito sa mga unang kabihasnang nabuo sa *Valley of Mexico*

Terorismo – sistematiko paggamit ng malaking takot, madalas marahas, lalo na bilang isang paraan ng pagpipigil

Terra-Cotta – anumang bagay (tulad ng banga, pigurin, o estatwa) na yari sa pinainitang luwad

Territorial and border conflict – suliraning dulot ng hindi pagkakaunawaan o pagtatalo ng mga bansa sa teritoryo at hangganan

The White Man’s Burden – tulang isinulat ni Rudyard Kipling, isang British. Una itong nailathala noong 1889. Ipinahayag ni Kipling ang pagsuporta niya sa imperyalismong kanluranin sa pamamagitan ng tulang ito.

Third Reich – panahon sa Germany mula 1933–1945 na napasailalim ang bansa sa kontrol ng ideolohiyang totalitarian

Third World – mga bansang papaunlad pa lamang tulad ng Pilipinas

Triple Alliance – kilala sa tawag na *Central Powers* na kinabibilangan ng Germany, Austria, Hungary, at Italy mula 1882- 1915.

Triple Entente – tawag sa alyansang France, Great Britain at Russia, kilala bilang *Allies* mula 1882- 1915.

Think tank – pangkat ng mga dalubhasa na nagpupulong upang gumawa ng pagsusuri sa isang suliranin at magmungkahi ng pamamaraan sa paglutas nito

Tonle Sap – lawa sa Cambodia na nakararanas ng *siltation* at kinikilalang pinakamalaking *freshwater lake* sa South East Asia

Topograpiya – tumutukoy sa mga katangiang pisikal na nasa ibabaw ng daigdig na gaya ng anyong lupa at anyong tubig

Tropikal – uri ng klimang may katamtamang init

Tsar – tawag sa pinuno ng Russia hanggang sa rebolusyon noong 1917

Tundra – lupaing kadalasang walang puno na matatagpuan sa Russia, malapit sa baybayin ng Arctic Ocean

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

U

Unemployment rate – bahagdan ng walang hanapbuhay

Urbanisasyon – pagsasa-lungsod ng isang lugar o paglipat ng malaking bahagdan ng populasyon sa mga lungsod upang dito mamuhay at manirahan

V

Vassal– taong tumatanggap ng lupa mula sa *lord*

Vedas – sagradong aklat para sa mga Hindu; binubuo ng mga himnong pandigma, ritwal, at mga salaysay

Vegetation–uri o dami ng mga halaman sa isang lugar; uri ng kapaligiran batay sa tumutubong halamanan

Volatile – biglaang nagbabago

Vulnerable – madaling mapinsala

Y

Yamang likas – mga bagay na nagmumula sa kalikasan tulad ng lupa, kabundukan, kagubatan, karagatan, mga ilog, lawa, at mga depositong *mineral*

Z

Ziggurat –templo ng mga sinaunang Mesopotamia tulad ng Sumerian na pinaniniwalang pinaninirahan ng mga diyos

Zoroastrianismo – ang tawag sa relihiyon ng mga persyano, itinatag at ipinalaganap ni Zoroaster ang kaniyang mga turo, na naniniwalang may dalawang pwersang naglalaban upang makuha ang kaluluwa ng tao. Ayon sa kaniya, huhusgahan ang tao batay sa kaniyang ginawa at kung kaninong pangkat siya sumanib.

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

CODE BOOK LEGEND

Sample: AP5KPK-IIIIf-5

LEGEND		SAMPLE	
First Entry	Learning Area and Strand/ Subject or Specialization	Araling Panlipunan	AP5
	Grade Level	Baitang 5	
Uppercase Letter/s	Domain/Content/ Component/ Topic	Pagbabagong Kultural sa Pamamahalang Kolonyal ng mga Espanyol	KPK
			-
Roman Numeral <i>*Zero if no specific quarter</i>	Quarter	Ikatlong Markahan	III
Lowercase Letter/s <i>*Put a hyphen (-) in between letters to indicate more than a specific week</i>	Week	Ika-anim na linggo	f
			-
Arabic Number	Competency	Nakapagbibigay ng sariling pananaw tungkol sa naging epekto ng kolonyalismo sa lipunan ng sinaunang Pilipino	5

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

DOMAIN/ COMPONENT	CODE	DOMAIN/ COMPONENT	CODE	DOMAIN/ COMPONENT	CODE
Ako ay Natatangi	NAT	Ang Pinagmulan ng Lahing Pilipino	PLP	Heograpiya at Mga Sinaunang Kabihasan sa Daigdig	HSK
Ang Aking Pamilya	PAM	Pamunuang Kolonyal ng Espanya	PKE	Ang Daigdig sa Klasiko at Transisyonal na Panahon	DKT
Ang Aking Paaralan	PAA	Pagbabagong Kultural sa Pamamahalang Kolonyal ng mga Espanyol	KPK	Ang Pag-usbong ng Makabagong Daigdig	PMD
Ako at ang Aking Kapaligiran	KAP	Mga Pagbabago sa Kolonya at Pag-usbong ng Pakikibaka ng Bayan	PKB	Ang Kontemporaryong Daigdig	AKD
Ang Aking Komunidad	KOM	Kinalalagyan Ng Pilipinas At Ang Malayang Kaisipan Sa Mundo	PMK	Mga Pangunahing Konsepto ng Ekonomiks	MKE
Ang Aking Komunidad Ngayon at Noon	KNN	Pagpupunyagi sa Panahon ng Kolonyalismong Amerikano at Ikalawang Digmaang Pandaigdig	KDP	Maykroekonomiks	MYK
Pamumuhay sa Komunidad	PSK	Pagtugon sa mga Suliranin, Isyu at Hamon sa Kasarinlan ng Bansa	SHK	Makroekonomiks	MAK
Pagiging Kabahagi ng Komunidad	PKK	Tungo sa Pagkamit ng Tunay na Demokrasya at Kaunlaran	TDK	Mga Sektor Pang-Ekonomiya at Mga Patakarang Pang-Ekonomiya Nito	MSP
Ang Mga Lalawigan Sa Aking Rehiyon	LAR	Heograpiya ng Asya	HAS	Mga Isyung Pangkapaligiran at Pang-ekonomiya	IPE
Ang Mga Kwento Ng Mga Lalawigan Sa Sariling Rehiyon	KLR	Sinaunang Kabihasan sa AsyaHanggang	KSA	Mga Isyung Politikal at Pangkapayapaan	IPP
Ang Pagkakakilanlang Kultural Ng Kinabibilangang Rehiyon	PKR	Ang Timog at Kanlurang Asya sa Transisyonal at Makabagong Panahon	TKA	Mga Isyu sa Karapang Pantao at Gender	IKP
Ekonomiya At Pamamahala	EAP	Ang Silangan at Timog-Silangang Asya sa Transisyonal at Makabagong Panahon	KIS	Mga Isyung Pang-Edukasyon at Pansibiko at Pagkamamamayan (<i>Civics and Citizenship</i>)	CC
Ang Aking Bansa	AAB				
Lipunan, Kultura at Ekonomiya ng Aking Bansa	LKE				
Ang Pamamahala Sa Aking Bansa	PAB				
Kabahagi Ako sa Pag-unlad ng Aking Bansa	KPB				

K to 12 BASIC EDUCATION CURRICULUM

REFERENCES

- Bureau of Elementary Education, 2002 Basic Education Curriculum, (Pasig City: Department of Education, 2002)
- Bureau of Secondary Education, Department of Education. *Basic Education Curriculum* .Pasig City,2002.
- Bureau of Secondary Education, Department of Education Culture and Sport. *Desired Learning Competencies New Secondary Education Curriculum*. Pasig City, 1991.
- Bureau of Secondary Education, Department of Education Culture and Sports. *Desired Learning Competencies Philippine Secondary Schools Learning Competencies*. Pasig City, 1998.
- Bureau of Secondary Education, Department of Education. *Secondary Education Curriculum*. Pasig City, 2010.
- Connecticut State Department of Education, Division of Teaching and Learning, Social Studies Curriculum Framework, (USA: Connecticut State Department of Education, 1998)
- Council for the Welfare of Children, The Filipino Child of the Millennium: National Plan of Action for Child 2005-2010, (Quezon City: Council for the Welfare of Children, 2005)
- Department of Education, New Elementary School Curriculum (NESC): Program for Decentralized Education Development, (Manila: Department of Education, 1982)
- Olivia Caoili, The Social Sciences in the Philippines: a Retrospective View, in L. Samson and C. Jimenez. Eds. First national social science congress: toward excellence in social science in the Philippines, (Quezon City: University of the Philippines Press, 1983)
- "United Nations Convention on the Rights of the Child," last modified 2012, <http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>